

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาและอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และได้นำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. ความหมายของวารสารอิเล็กทรอนิกส์
2. รูปแบบของวารสารอิเล็กทรอนิกส์
3. ข้อดีและข้อจำกัดของวารสารอิเล็กทรอนิกส์
4. ประโยชน์ของวารสารอิเล็กทรอนิกส์
5. การคัดเลือกวารสารอิเล็กทรอนิกส์
6. การนำวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในห้องสมุด
7. การส่งเสริมการใช้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์
8. อนาคตของวารสารอิเล็กทรอนิกส์
9. การบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของวารสารอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับศัพท์ภาษาอังกฤษซึ่งใช้เรียก “วารสารอิเล็กทรอนิกส์” ที่สามารถพบเห็นได้บ่อยๆ หรือใช้ในตำราวิชาการมีอยู่หลายคำ เช่น “electronic journals or e-journals”, “electronic serials”, “online journals”, “electronic periodicals” และ “electronic publishing” ซึ่งอาจใช้เรียกแตกต่างกันไปตามทัศนะของผู้ใช้ (Chan, 1999 : 10 อ้างถึงใน สุริทอง ศรีสะอาด, 2547 : 16 ; เยาวลักษณ์ สุวรรณแข, 2546 : 17)

ได้มีผู้ให้ความหมายของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (electronic journal) ไว้หลายทัศนะ จากทัศนะที่หลากหลายเหล่านี้ สามารถสรุปความหมายของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ได้ดังนี้

- 1) เป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่มีรูปแบบการจัดเก็บ บันทึก และพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบดิจิทัล และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่างๆ เช่น CD-ROM, floppy disk, magnetic tape (สมร ตาระพันธ์,

2534 : 24 ; สุริทอง ศรีสะอาด, 2547 : 20 ; อังคณา ดอนหัวร่อ, อัมพร ขาวบาง และเอกริน ลัทธศักดิ์ศิริ, 2543 : 75 ; น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2547 : 165 ; วราภรณ์ แดงช่วง, 2548 ; Barber, 1996 : 623 อ้างถึงใน เสาวนีย์ บำรุงสุข, 2546 : 5 ; อัมพร ขาวบาง, 2547 : 8)

2) เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข้อมูลสั้นๆ ซึ่งออกเป็นระยะๆ โดยสม่ำเสมอ ข้อมูลที่นำเสนอเขียนโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ มักผลิตในสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ (สมาน ลอยฟ้า, 2537 : 41 ; เพ็ญพิมล คงมนต์, 2544 : 25-26 ; Tommey and Burton, 1998 ; อัมพร ขาวบาง, 2547 : 8 ; สุมนา วัศสระ, 2538 : 47-48)

3) เป็นวารสารที่ได้ผ่านกระบวนการของวารสารทางวิชาการ (scholarly journal) ที่ให้มีคณะผู้เชี่ยวชาญสำหรับแต่ละสาขาเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบอ่านบทความ และตัดสินว่าบทความดังกล่าวเป็นที่ยอมรับ (accepted) หรือปฏิเสธ (rejected) หรือให้กลับไปปรับปรุงแก้ไข (revised) ก่อนรับรองให้ลงพิมพ์ในวารสารนั้นได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพของบทความและรับประกันว่าผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ นั้นเป็นผลงานที่ดีและมีคุณภาพและผ่านการตรวจสอบจากคณะผู้เชี่ยวชาญ (refereed) เพื่อให้วารสารวิชาการนั้นมีลักษณะที่เรียกว่า peer-reviewed journal หรือ refereed journal และได้รับความเชื่อถือในสาขาวิชานั้นๆ และนำออกเผยแพร่ไปยังผู้อ่านในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งปกติจะผ่านทางระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ด้วยระบบออนไลน์ ทางเว็ลด์ไวด์เว็บ หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (เพ็ญพิมล คงมนต์, 2544 : 25-26 ; สมาน ลอยฟ้า, 2537 : 41 ; สุริทอง ศรีสะอาด, 2547 : 20 ; สุมนา วัศสระ, 2538 : 48 ; อัมพร ขาวบาง, 2547 : 8-9 ; สุกศรี กาศหิ และ พรทิพย์ สุวันทาร์ตน์, 2547 : 64 ; McEldowney, 1995 : 3 ; Tommey and Burton, 1998 ; Colorado Alliance of Research Libraries, 2003 ; University of Glasgow Library quoted in Stuart, 2002 : 49 ; Hatua, 2005)

4) วารสารอิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะการนำเสนอบทความในหลายลักษณะ เช่น ใช้ภาษาแอสกี (American Standard Code for Information Interchange : ASCII) ภาษาเอชทีเอ็มแอล (Hypertext Mark-up Language : HTML) หรือใช้รูปแบบพีดีเอฟ (Portable Document Format : PDF) ในการนำเสนอ นั้นบางครั้งมีลักษณะเหมือนที่นำเสนอในฉบับพิมพ์ด้วยกระดาษ บางครั้งก็เป็นอิเล็กทรอนิกส์ล้วนๆ (อังคณา ดอนหัวร่อ, อัมพร ขาวบาง และเอกริน ลัทธศักดิ์ศิริ, 2543 : 75 ; Klemperer, 2000 อ้างถึงใน อัมพร ขาวบาง, 2547 : 9)

5) การเข้าใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์มีทั้งแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย แบบเสียค่าบอกรับเป็นสมาชิก (pay by subscription) แบบเสียค่าใช้จ่ายเป็นรายครั้ง (pay per use) หรือแบบที่ต้องกำหนดสิทธิ์ในการเข้าใช้ (licensed for access rights) (น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2547 : 165 ; วราภรณ์ แดงช่วง, 2548 ; สมาน ลอยฟ้า, 2537 : 41 ; University of Glasgow Library quoted in Stuart, 2002 : 49 ; Klemperer, 2000 ; Nisonger, 1996 : 223 อ้างถึงใน อัมพร ขาวบาง, 2547 : 9)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วารสารอิเล็กทรอนิกส์ คือ สิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่มีรูปแบบการจัดเก็บ บันทึก และเผยแพร่ในรูปแบบดิจิทัลและสื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่างๆ โดยข้อมูลที่เสนอเขียนในวารสารอิเล็กทรอนิกส์นี้ จะผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพของบทความ แล้วจึงนำออกเผยแพร่แก่ผู้อ่านในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการเข้าใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีทั้งแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย แบบเสียค่าใช้จ่ายเป็นรายครั้ง และแบบเสียค่าสมาชิก

รูปแบบของวารสารอิเล็กทรอนิกส์

วารสารอิเล็กทรอนิกส์สามารถพิจารณาได้ในหลายลักษณะ เช่น พิจารณาจากการนำออกเผยแพร่ พิจารณาจากลักษณะเด่น พิจารณาจากวิธีการจัดทำ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงการพิจารณาจากรูปแบบของสื่อที่บันทึกและการเข้าถึงมี 3 รูปแบบ คือ (ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา, 2544 : 14-15 ; เพ็ญพิมล คงมนต์, 2544 : 27 ; สมร ตาระพันธ์, 2542 : 25-29 ; Woodward, 1994 : 38-40 อ้างถึงใน เสาวนีย์ ศิริบำรุงสุข, 2546 : 6 ; สุริทอง ศรีสะอาด, 2547 : 35-37 ; นวรัตน์ จันตาไชย, 2546 : 7-8 ; อัมพร ขาวบาง, 2547 : 14-16 ; มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ, 2546 : 10-14 ; วัชรีย์พร คุณสนอง, 2546 : 17-19)

1. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบออนไลน์ (online journals) คือ วารสารที่มีทั้งบทคัดย่อและบทความฉบับเต็มให้บริการผ่านทางออนไลน์ โดยที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้ผลิตหรือแหล่งผลิตได้ด้วยการเชื่อมต่อไปยังผู้จัดจำหน่าย สถาบันบริการสารสนเทศ เพื่อสมัครเป็นสมาชิกของฐานข้อมูล เมื่อต้องการสารสนเทศก็ใช้เครื่องปลายทาง (terminal) หรือ ไมโครคอมพิวเตอร์ โดยผ่านระบบการสื่อสาร โทรคมนาคม เช่น สายโทรศัพท์ เส้นใยแก้วนำแสง คลื่นไมโครเวฟ ดาวเทียม จากนั้นเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์กลางจะประมวลผลทันทีที่ได้รับคำสั่ง และสามารถโต้ตอบกันได้ตลอดเวลาที่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการติดต่อสื่อสาร (มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ, 2546 : 10)

จากข้อมูลใน Ulrich's Periodical Directory 2006 ระบุว่า มีวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบออนไลน์ จำนวน 39,900 ชื่อ บริษัทที่เป็นผู้จัดจำหน่ายฐานข้อมูลวารสารในลักษณะนี้ที่สำคัญ เช่น DIALOG, LEXIS/NEXIS, Cas Online, OCLC เป็นต้น

ข้อดีของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบออนไลน์ คือ เก็บข้อมูลได้มาก ห้องสมุดไม่ต้องรับภาระในการดูแล บำรุงรักษา ไม่เปลืองเนื้อที่ในการจัดเก็บ ได้รับสารสนเทศที่ใหม่ ทันสมัย และสะดวกรวดเร็ว

ข้อเสียของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบออนไลน์ คือ ไม่มีความเป็นเจ้าของสารสนเทศ ต้องจ่ายค่าสารสนเทศและระบบสื่อสารซึ่งมีราคาแพง ต้องสืบค้นข้อมูลอย่างรวดเร็ว หากใช้เวลานาน

จะเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น การค้นข้อมูลไม่สะดวกถ้าระบบโทรคมนาคมขัดข้อง ไม่สามารถประเมินค่าใช้จ่ายล่วงหน้าได้

2. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบซีดีรอม (CD-ROM journals) คือ วารสารที่มีทั้งบทความพร้อมทั้งบทความฉบับเต็มในรูปแบบซีดีรอม ซึ่งเป็นเทคโนโลยีการจัดเก็บ บันทึกข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล จัดเป็นสื่อประเภทออปติคัล (optical media) ที่ใช้แสงเลเซอร์ในการอ่านและบันทึกข้อมูล ซีดีรอม เป็นสื่อบันทึกข้อมูลชนิดสื่อประสมหรือมัลติมีเดีย (multimedia) ที่ใช้บันทึกข้อมูลได้ทั้งตัวอักษร ตัวเลข ข้อความ ภาพ สัญลักษณ์ และเสียง (แสงเดือน ผ่องพุด, 2542 : 26 ; เสาวนีย์ ศรีบัวรุ่งสุข, 2546 : 6)

ระยะแรกของการจัดทำวารสารในรูปแบบซีดีรอม เป็นการนำวารสารที่น่าสนใจในรูปแบบสิ่งพิมพ์มาจัดเก็บไว้ในรูปแบบซีดีรอม โดยมีการผลิตวารสารในรูปแบบซีดีรอม (CD-ROM) ฉบับเต็มเป็นครั้งแรก เมื่อปี ค.ศ.1989 โดยบริษัท UMI (University Microfilm International) ซึ่งเป็นผู้นำด้านจัดทำและให้บริการวารสารนี้ ได้ผลิตวารสาร Business Periodical Online โดยรวบรวมวารสารทางด้านบริหารธุรกิจและทางด้านเศรษฐศาสตร์มากกว่า 300 ชื่อ ตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 บริษัท UMI ใช้วิธีการสแกนวารสารตั้งแต่ปกหน้าถึงปกหลัง รวมทั้งบทความและโฆษณาทุกชิ้น ผู้ที่ต้องการสืบค้นข้อมูลต้องสมัครเป็นสมาชิกพร้อมฐานข้อมูล ABI/INFORM ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่มีวรรณกรรมวารสารทางธุรกิจและการจัดการกว่า 800 ชื่อ เมื่อสืบค้นบทความแล้วสามารถได้เนื้อหาฉบับเต็มจากซีดีรอม ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 130 แผ่น แต่ละแผ่นบรรจุข้อมูลได้มากกว่า 5,500 หน้า และมีบทความมากกว่า 80,000 บทความ (สมร ตาระพันธ์, 2543 : 26 อ้างจาก Tenofier, 1990 : 91-92) นอกจากนี้ ยังมีวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบซีดีรอมทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ คือ IEE/IEEE Publication Ondisc ของ IEEE (Institute of Electronic and Electronic Engineers) วารสาร Biomedical ของ ADONIS (Article Delivery Over Network Information System) เป็นต้น

ปัจจุบันวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบซีดีรอมนี้ จัดพิมพ์ควบคู่ไปกับสิ่งพิมพ์และมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ ในปี ค.ศ.2006 จำนวน 6,300 ชื่อ (Ulrich's Periodical Directory, 2006) และผู้ผลิตวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบซีดีรอมนี้กำลังเพิ่มผลผลิตผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อให้สามารถส่งและเผยแพร่สารสนเทศไปยังที่ต่างๆ ทั้งใกล้และไกลได้อีกด้วย

ผู้ผลิตและจำหน่ายวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบซีดีรอมขนาดใหญ่และเป็นที่รู้จักมีหลายบริษัท เช่น SilverPlatter, UMI, EBSCO เป็นต้น

ข้อดีของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบซีดีรอม คือ ซีดีรอม มีความจุในปริมาณมาก และมีความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ซีดีรอม สามารถแก้ปัญหาในเรื่องพื้นที่จัดเก็บวารสาร

ข้อเสียของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบซีดีรอม คือ ต้องใช้อุปกรณ์ในการสืบค้น ต้องซื้อซีดีรอมหลายแผ่น ใช้งบประมาณในการติดตั้งเครื่องอ่านซีดีรอมจำนวนมาก

3. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเครือข่าย (networked journals) คือ วารสารที่มีทั้งบทคัดย่อและบทความฉบับเต็มที่ทำให้บริการผ่านทางระบบเครือข่าย เช่น อินเทอร์เน็ต เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web : WWW) ปัจจุบันวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเครือข่ายที่พบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท (ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา, 2543 : 14 ; สมร ตาระพันธ์, 2543 : 27 ; ปัทมาพร เย็นบำรุง, 2538 : 228) คือ

3.1 วารสารที่มีเนื้อหาในลักษณะบทความ ข้อมูลในแต่ละฉบับจะประกอบด้วยบทความจากวารสารต่างๆ ซึ่งอาจจะมีการคัดเลือกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่โดยมีคณะกรรมการในการอ่านและพิจารณาความมีคุณค่าทางวิชาการของบทความ เช่น วารสาร Interpersonal Computing and Technology (IPCT) ซึ่งเป็นวารสารที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดพิมพ์เผยแพร่โดย Center for Teaching and Technology ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2 วารสารที่มีการเสนอเนื้อหาในลักษณะจดหมายข่าว เป็นวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถบอกรับเป็นสมาชิกโดยกลุ่มผู้ใช้บริการข่าวสาร (listserv) จะให้สารสนเทศและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกันในลักษณะไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และการประชุมทางไกลด้วยคอมพิวเตอร์

วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเครือข่ายนี้ ปกติจะใช้วิธีการรับ 2 วิธี คือ ถ้าวารสารฉบับนั้นประกอบด้วยบทความฉบับเดียว หรือมีเนื้อหาปริมาณไม่มาก สามารถบรรจุได้ในหนึ่งแฟ้มข้อมูลจะถูกส่งตรงไปยังผู้รับหรือสมาชิกที่มีชื่อในบัญชีการส่ง (mailing list) แต่ถ้าวารสารฉบับนั้นประกอบด้วยบทความที่มีความยาวหลายบทความ จะมีการส่งเฉพาะหน้าสารบัญชของวารสารไปยังสมาชิก (สุมนา วัตรสระ, 2538 : 51) แต่ปัจจุบัน วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเครือข่ายจำนวนมากที่ผู้สืบค้นสามารถเข้าไปใช้ได้ฟรี และพิมพ์ออกมาจากหน้าจอเครื่องปลายทาง (terminal) ได้ทันที โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ปัจจุบัน จำนวนวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเครือข่ายมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมสารสนเทศสาขาต่างๆ มากมาย ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลด้วยการสืบค้นผ่านระบบ OPAC (Online Public Access Catalog) ของห้องสมุด หรือแหล่งบริการสารสนเทศต่างๆ ซึ่งผู้ใช้อาจใช้บริการอินเทอร์เน็ต เช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail), เวิลด์ไวด์เว็บ (WWW) ตลอดจนบริการจดหมายข่าวที่ให้บริการจากศูนย์จดหมายข่าว เช่น listserv usenet เป็นต้น โดยผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดข้อมูลจากสำนักพิมพ์ ผู้ผลิต หรือจากระบบเครือข่ายโดยตรง นอกจากนั้น ห้องสมุดสามารถทำบรรณนิวารสาร หรือรวบรวมรายชื่อวารสารอิเล็กทรอนิกส์หรือเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อให้บริการผู้ใช้ต่อไป

ข้อดีของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเครือข่าย คือ จากการที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะบริการเวิลด์ไวด์เว็บ (WWW) ได้รับความนิยมนอย่างรวดเร็ว เปิดโอกาสให้นักวิชาการสามารถเผยแพร่สารสนเทศในรูปแบบต่างๆ ได้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้ใช้มีโอกาสเข้าถึงสารสนเทศได้หลากหลาย รวดเร็ว โดยติดต่อเชื่อมโยงกับผู้ผลิตโดยตรง ซึ่งช่วยเพิ่มความเร็วในการจัดทำ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบอกรับเป็นสมาชิก การจัดพิมพ์บทความน่าสนใจ มีคุณภาพดี

ข้อเสียของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเครือข่าย คือ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบนี้ยังไม่ได้รับการยอมรับและการอ้างอิงยังไม่มีมาตรฐาน (สมร คาระพันธ์, 2543 : 27)

ข้อดีและข้อจำกัดของวารสารอิเล็กทรอนิกส์

วารสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีลักษณะพิเศษหลายประการที่ไม่มีในวารสารฉบับพิมพ์ แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีข้อจำกัดที่ต้องได้รับการพัฒนา ปรับปรุงต่อไป เพื่อให้ได้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสมบูรณ์ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างสูงสุดและมีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อดีและข้อจำกัดของวารสารอิเล็กทรอนิกส์มีดังต่อไปนี้ (อัมพร ขาวบาง, 2547 : 16-19 ; ศศิวิมล ถาวรกิจ, 2546 : 46-47 ; อังคณา ดอนหัวร่อ, อัมพร ขาวบาง และเอกริน ลัทธศักดิ์ศิริ, 2543 : 75-76 ; Ray and Day, 1998)

1. ข้อดีของวารสารอิเล็กทรอนิกส์

1.1 วารสารอิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อที่มีความทันสมัย เพราะมีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีโทรคมนาคมเข้ามาใช้ประโยชน์ ทำให้การจัดพิมพ์และการเผยแพร่วารสารอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าวารสารฉบับพิมพ์

1.2 เปิดโอกาสให้ผู้ใช้เข้าถึงข้อมูลได้พร้อมกันหลายคน โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่ หากอยู่ในเครือข่ายโทรคมนาคมของสถาบันหรืออินเทอร์เน็ต

1.3 สามารถใช้ประโยชน์ได้โดยสะดวกรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการค้นข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ การพิมพ์ผลหรือการบันทึกข้อมูล ซึ่งต่างจากวารสารฉบับพิมพ์ที่ผู้ใช้ต้องอาศัยการค้นจากบรรณนิวารสารจึงจะได้บทความที่ต้องการ

1.4 ช่วยให้การเปลี่ยนแปลง แก้ไขข้อมูลเป็นไปอย่างสะดวกง่ายดาย เนื่องจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์ถูกจัดเก็บอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ จึงช่วยให้ผู้อ่านสามารถเปลี่ยนแปลง แก้ไขข้อมูลหรือนำไปใช้ในรูปแบบที่ผู้ใช้ต้องการ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

1.5 เอื้อต่อการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้อ่านกับผู้เขียน เนื่องจากบทความส่วนใหญ่จะมีส่วนเชื่อมโยง เพื่อให้ผู้อ่านติดต่อกับผู้เขียนได้โดยผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นระหว่างกันอย่างรวดเร็ว

1.6 ช่วยประหยัดพื้นที่ในการจัดเก็บ เพราะต้องการเพียงเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (server) หรือ แผ่นบันทึกรูปแบบต่างๆ ในการจัดเก็บเท่านั้น ไม่ต้องกรพื้นที่จำนวนมากเพื่อจัดวางชั้นวารสารเหมือนการจัดเก็บวารสารฉบับพิมพ์ นอกจากนี้ยังประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อชั้นวางวารสาร การเข้าเล่ม และการซ่อมบำรุงวารสารอีกด้วย

1.7 ช่วยลดขั้นตอนและประหยัดเวลาในการเข้าใช้วารสาร เพราะผู้ใช้สามารถเข้าใช้วารสารได้โดยผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ซึ่งมีการเชื่อมโยงไปยังแหล่งที่อยู่ของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งฉบับปัจจุบัน และฉบับย้อนหลัง แล้วเรียกดูข้อมูลตามที่ต้องการได้โดยตรง

1.8 การใช้งานวารสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น สามารถกระทำได้ทุกเวลาถ้าผู้ใช้มีอุปกรณ์พร้อม ในขณะที่การใช้งานวารสารฉบับพิมพ์ขึ้นอยู่กับเวลาทำการของห้องสมุด

1.9 ช่วยลดปัญหาบางประการในการให้บริการวารสาร เช่น แต่เดิมการให้บริการวารสารฉบับพิมพ์ในห้องสมุดนั้น ผู้ใช้มักพบว่าวารสารไม่อยู่ในที่ที่จัดไว้ให้เพราะมีผู้ใช้หยิบไปใช้หรือเจ้าหน้าที่นำขึ้นชั้นไม่ทัน วารสารอยู่ผิดที่หรือถูกนำไปเก็บรวมเล่ม เป็นเหตุให้ผู้ใช้ไม่สามารถใช้วารสารฉบับนั้นๆ ได้ หรือต้องเสียเวลาไปมากเกินเหตุกว่าจะได้ใช้วารสารที่ต้องการ แต่ถ้าหากเป็นการใช้งานวารสารอิเล็กทรอนิกส์แล้วปัญหาเหล่านี้ย่อมหมดไป

2. ข้อจำกัดของวารสารอิเล็กทรอนิกส์

2.1 การใช้งานวารสารอิเล็กทรอนิกส์จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือและอุปกรณ์ทางด้านคอมพิวเตอร์ไม่ว่าจะเป็นฮาร์ดแวร์ (hardware) ซอฟต์แวร์ (software) และเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน และเพื่อการแสดงผลข้อมูลที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นรูปภาพและกราฟิก จึงทำให้ไม่สะดวกสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้เรื่องเครื่องมือและอุปกรณ์ดังกล่าว

2.2 การใช้งานวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ใช้ต้องมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ตลอดจนรู้เทคนิคในการสืบค้น ดังนั้นผู้ใช้ที่ไม่คุ้นเคยและไม่มีความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์หรือไม่นิยมการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ในการใช้และค้นหาข้อมูลผ่านทางคอมพิวเตอร์แล้วย่อมประสบปัญหาในการใช้งานวารสารอิเล็กทรอนิกส์

2.3 การนำวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ยังคงมีปัญหาในเรื่องลิขสิทธิ์ ทั้งสำนักพิมพ์และผู้เขียนต่างก็ยังไม่มีความมั่นใจเกี่ยวกับมาตรฐานทางลิขสิทธิ์ เนื่องจากการทำสำเนาบทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น ทำได้อย่างสะดวกและง่ายดาย รวมถึงการคัดแปลงแก้ไข แอบอ้างผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน เพื่อนำไปจำหน่ายโดยการหวังผลทางการค้าได้

2.4 การเขียนบทความลงในวารสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีขั้นตอนที่ต้องเรียนรู้และยังไม่เป็นที่แพร่หลาย

2.5 ผู้อ่านส่วนใหญ่คุ้นเคยกับลักษณะทางกายภาพของวารสารฉบับพิมพ์ ที่สามารถจับต้องได้ กำหนดที่จัดเก็บได้มากกว่าวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องเรียกใช้จากเครื่องคอมพิวเตอร์

2.6 ในการบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ อาจเกิดความล้มเหลวของระบบ (system failure) หรือเกิดปัญหาขัดข้องทางระบบเทคนิค ทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถค้นข้อมูลได้ในเวลาที่ต้องการ

2.7 วารสารอิเล็กทรอนิกส์ยังคงมีปัญหาในเรื่องความไม่สะดวกในการอ่านและการพกพาเหมือนกับวารสารฉบับพิมพ์เพราะการเข้าถึงวารสารอิเล็กทรอนิกส์ต้องใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการเข้าถึง ทำให้ไม่สะดวกในการอ่านจากหน้าจอคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะถ้าต้องอ่านบทความจากหน้าจอเป็นเวลานานอาจทำให้ปวดตาได้ นอกจากนี้ยังไม่สะดวกในการเคลื่อนย้ายและพกพาเพราะไม่สามารถเดินไปมาหรือเปลี่ยนสถานที่ในการอ่านได้เหมือนวารสารฉบับพิมพ์ที่ผู้ใช้นั่งอ่านที่ไหนในอิริยาบถใดก็ได้

2.8 วารสารอิเล็กทรอนิกส์ยังมีปัญหาเรื่องความคงที่ หรือเสถียรภาพ เพราะสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถปรับปรุง แก้ไข และตัดแปลงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว จึงทำให้สารสนเทศในรูปแบบนี้เปลี่ยนแปลงและสูญหายได้ตลอดเวลา

2.9 การจัดเก็บรักษาวารสารอิเล็กทรอนิกส์ยังมีปัญหาและยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอนถึงรูปแบบของสื่อที่เหมาะสมที่จะใช้ในการจัดเก็บรักษาได้อย่างถาวร

ประโยชน์ของวารสารอิเล็กทรอนิกส์

ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา (2546 : 24) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ไว้ ดังนี้

- 1) สามารถเผยแพร่และผลิตขึ้นได้อย่างรวดเร็ว
- 2) สามารถเข้าถึงได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว
- 3) สามารถประหยัดงบประมาณในการสมัครเป็นสมาชิกและต่ออายุสมาชิกเหมือนดังที่ต้องทำกับวารสารในรูปแบบสิ่งพิมพ์
- 4) สามารถแสดงรูปแบบทางมัลติมีเดียไม่ว่าจะเป็นรูปภาพ กราฟิก ตารางและมัลติมีเดียต่างๆ
- 5) บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์แต่ละบทความมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับบทความ เอกสารอื่นๆ ทำให้สะดวกในการสืบค้น และผู้แต่ง ผู้อ่าน ตลอดจนผู้ผลิตสามารถติดต่อสื่อสารกันได้
- 6) สามารถประยุกต์เข้ากับข้อมูลหรือสารสนเทศอื่นๆได้
- 7) การสืบค้นสามารถทำได้สะดวก โดยใช้คำหรือข้อความบางส่วนที่จำได้ สามารถเรียกบทความทั้งเรื่องมาดูได้

- 8) อ่านข้อมูลได้ทุกเวลา โดยต่อเครื่องกับเครือข่าย ดังนั้น วารสารอิเล็กทรอนิกส์จะมีผู้ใช้จำนวนหลายคนได้ในเวลาเดียวกัน
- 9) ความเร็วในการจัดพิมพ์สูง บทความสามารถส่งไปยังผู้อ่านได้ทันทีที่เขียนเสร็จ ทำให้ลดเวลาในการจัดส่งเอกสาร
- 10) มีลักษณะเป็นการทำงานเชิงโต้ตอบ
- 11) สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ทั่วโลกในระยะเวลาอันรวดเร็ว

การคัดเลือกวารสารอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกวารสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น สามารถสรุปได้ดังนี้ (อังคณา ดอนหัวรอ, อัมพร ขาวบาง และเอกริน ภัทรศักดิ์ศิริ, 2543 : 76-77)

- 1) ใช้เกณฑ์เดียวกับที่ใช้คัดเลือกวารสารฉบับพิมพ์

การพิจารณาคัดเลือกวารสารอิเล็กทรอนิกส์สามารถนำเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกวารสารฉบับพิมพ์มาประยุกต์ใช้ในการคัดเลือกวารสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นแนวทางขั้นต้นในการคัดเลือก เกณฑ์พิจารณาดังกล่าวได้แก่ คุณภาพและเนื้อหา โดยพิจารณาได้จากความน่าเชื่อถือของบทความที่ลงในวารสารนั้นๆ และความไม่มีอคติในการนำเสนอบทความ ความทันสมัยของเนื้อหา ความมีชื่อเสียงของวารสาร และตรงกับความต้องการของผู้ใช้

- 2) ความต้องการสารสนเทศในรูปแบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้

บรรณารักษ์จะต้องศึกษาความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปเกี่ยวกับรูปแบบการใช้วารสาร จากวารสารในรูปแบบฉบับพิมพ์ไปเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยสำรวจว่าผู้มีความคิดเห็นอย่างไรหากห้องสมุดจะนำวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาให้บริการ การสำรวจนี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทราบว่า ทางห้องสมุดควรบอกรับวารสารอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ ถ้าบอกรับแล้วจะมีผู้ใช้เพียงใด

- 3) ความสะดวกในการเข้าถึงสารสนเทศและการออกแบบระบบที่ง่ายต่อการใช้

- 4) ความเร็วในการเรียกดูข้อมูล

5) มีความมั่นคงและความสม่ำเสมอในการผลิต อีกทั้งมีศูนย์เก็บฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเก็บรวบรวมวารสารฉบับย้อนหลัง

6) ความประสานสอดคล้องทางด้านเทคนิคระหว่างระบบของผู้จำหน่ายวารสารอิเล็กทรอนิกส์กับระบบของห้องสมุด

7) การฝึกอบรมเพิ่มเติมในการเข้าใช้ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่คัดเลือก มีความยุ่งยากและมากน้อยเพียงใด

- 8) ระดับความรู้ความสามารถด้านการใช้คอมพิวเตอร์ และเทคนิคการสืบค้นของผู้ใช้

9) ความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรของห้องสมุด เช่น นโยบายในการพัฒนาเป็นห้องสมุดดิจิทัล

10) ราคา ลิขสิทธิ์ และข้อตกลง

เนื่องจากการบอกรับวารสารอิเล็กทรอนิกส์ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก ดังนั้นห้องสมุดจะต้องคำนึงถึงราคาที่สมเหตุสมผล ความซับซ้อนของกฎเกณฑ์ทางลิขสิทธิ์ ข้อตกลงและเงื่อนไขต่างๆในการบอกรับ ตลอดจนความคุ้มค่าที่ห้องสมุดจะได้รับ

นอกเหนือจากเกณฑ์การคัดเลือกวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาบริการแล้ว ห้องสมุดต้องคำนึงถึงสิ่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย ได้แก่

1) สถานที่ ห้องสมุดที่จะนำวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาให้บริการ มีความพร้อมในด้านสถานที่ที่เหมาะสม และเพียงพอ สำหรับการติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ในการให้บริการหรือไม่

2) เครือข่าย ความสมบูรณ์หรือความพร้อมของระบบเครือข่าย เป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องพิจารณา เพราะการเข้าใช้ฐานข้อมูลและการเรียกดูข้อมูลนั้น หากขาดความพร้อมเรื่องระบบเครือข่ายแล้ว ย่อมไม่สามารถทำได้อย่างสะดวกและรวดเร็วอย่างที่ต้องการ

3) ระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ (hardware) และซอฟต์แวร์ (software) ของห้องสมุด ถ้านำวารสารอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้แล้ว ต้องใช้งบประมาณเท่าใดในการบำรุงรักษา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบคอมพิวเตอร์ทั้งหมด หรือบางส่วน งบประมาณในส่วนนี้ต้องจัดสรรไว้ นอกเหนือจากค่าสมาชิกในการบอกรับวารสารอิเล็กทรอนิกส์

4) เจ้าหน้าที่ดูแลระบบ เมื่อนำวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาให้บริการแล้ว ควรจะต้องพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลรักษาระบบ ใครจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในระหว่างสืบค้น เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะต้องผ่านการอบรมจากผู้ขายหรือสำนักพิมพ์ด้วย

การนำวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในห้องสมุด

การที่จะนำวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในห้องสมุด จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ (McMillan, 1991 : 78 อ้างถึงใน สุมนา วัศสระ, 2538 : 50 ; เพ็ญพิมล คงมนต์, 2544 : 27)

1) ระยะเวลา ห้องสมุดต้องพิจารณาเรื่องการจัดสรรเวลาสำหรับการศึกษา สํารวจ รวมทั้งการทดลอง และตรวจสอบข้อผิดพลาดต่างๆที่อาจเกิดขึ้นได้

2) กำลังคน ต้องมีการวางแผนกำลังคนและระยะเวลาการทำงานของบุคลากรในการสํารวจศึกษาและทดลองใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

3) ความชำนาญของบุคลากร ห้องสมุดมักจะเลือกระบบคอมพิวเตอร์ที่บุคลากรมีความชำนาญ และคุ้นเคยมากที่สุด แต่ระบบนั้นอาจจะไม่เหมาะที่จะใช้กับวารสารอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงก่อนตัดสินใจใช้ และบุคลากรควรมีความชำนาญในการใช้ระบบที่แตกต่างกันด้วย

4) เครื่องมือและอุปกรณ์ ได้แก่ ขนาดหรือประเภทของคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ ลักษณะของเครือข่าย การสื่อสารเป็นแบบระยะไกล หรือมีเฉพาะคอมพิวเตอร์ที่ทำงานตามลำพัง (stand alone workstation) และสมรรถนะของคอมพิวเตอร์ในการแสดงข้อมูลประเภทเนื้อหา และภาพหลายเส้นต่างๆ

5) ลักษณะข้อมูลในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นแบบเนื้อหาอย่างเดียว หรือมีทั้งรูปภาพและหลายเส้น ฐานข้อมูลประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมดรวมอยู่ในฐานข้อมูลเดียวกัน หรือแยกหน้าสารบัญกับบทความออกเป็นฐานข้อมูลแต่ละฐาน

6) ผู้ใช้ ผู้ใช้สามารถเข้าถึงด้วยวิธีใด ผู้ใช้ควรมีความชำนาญในระดับใด และผู้ใช้ที่อยู่ในห้องสมุดกับที่กระจาย ณ สถานที่ต่างๆ ภายนอก ย่อมได้รับความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลแตกต่างกัน ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมีประเด็นต่างๆที่ต้องพิจารณาเช่นกัน ดังนี้ (Woodward, 1994 : 40-41 อ้างถึงใน สุมนา วัศสระ, 2538 : 50-51 ; เพ็ญพิมล คงมนต์, 2544 : 27)

1) การจัดเก็บ ควรจัดเก็บวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ไหน อย่างไร เช่น เก็บในคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ (mainframe) ของมหาวิทยาลัย หรือของห้องสมุด หรือเก็บในคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (PC) ที่เชื่อมโยงกันด้วยเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลระยะไกล (LAN) สมรรถนะของระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้เก็บแฟ้มข้อมูลขนาดใหญ่ ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาและความจำเป็นในการเก็บฉบับย้อนหลัง

2) การเข้าถึงข้อมูล ควรทำได้ง่ายถึงแม้จะมีผู้ใช้งานจำนวนมาก วารสารอิเล็กทรอนิกส์ควรต่อกับเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ผู้ใช้งานอาจไม่มีเครื่องรับปลายทาง (terminal) ของตนเอง ดังนั้นห้องสมุดต้องจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้

3) การคัดเลือก จัดหาและการควบคุมทางบรรณานุกรม ห้องสมุดจะคัดเลือกและจัดหาวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในความสนใจของผู้ใช้ เช่นเดียวกับการคัดเลือก และจัดหาวารสารในรูปสิ่งพิมพ์ จึงต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้จำหน่ายและผู้ผลิต

4) การฝึกอบรมและจัดสรรทรัพยากร บุคลากรห้องสมุดทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแนะนำบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ และต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความพร้อมและความชำนาญในการปฏิบัติงานด้านนี้

การส่งเสริมการใช้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์

สุริทอง ศรีสะอาด (2547 : 68-70) ได้เสนอแนะรูปแบบในการส่งเสริมการใช้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

- 1) จัดทำรายชื่วารสารอิเล็กทรอนิกส์เรียงตามลำดับอักษร หรือจำแนกตามสาขาวิชาบนเว็บไซต์ของห้องสมุด ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปยังหน้าสารบัญวารสารหรือตัววารสารอิเล็กทรอนิกส์ และผู้จัดทำหน้า
- 2) จัดทำรายชื่อฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ห้องสมุดบอกรับ และที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตามที่สืบค้น เช่น TIAC, First Search, UnCover, Knight-Rider, ISI
- 3) จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ นิสิต นักศึกษา รวมทั้งผู้ใช้บริการที่เกี่ยวข้อง
- 4) จัดทำเอกสารแนะนำวารสารอิเล็กทรอนิกส์ และฐานข้อมูล สำหรับอาจารย์ ผู้สอนวิชาต่างๆ เพื่อจะได้ไปแนะนำนิสิต นักศึกษาให้มาใช้ประโยชน์ประกอบการเรียนการสอน และการศึกษาค้นคว้าวิจัยทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์และบนเว็บ (web)
- 5) บริการข่าวสารทันสมัย (current alerting service) โดยอาจส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ถึงผู้ใช้บริการเมื่อมีบริการใหม่ๆ หรือมีความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์
- 6) บริการจัดส่งบทความให้ผู้ใช้เป็นรายบุคคลตามการสั่งซื้อ (individual article supply)
- 7) บริการเชื่อมโยงไปยังแหล่งข้อมูลสารบัญวารสารออนไลน์ที่หน้าเว็บไซต์ของห้องสมุดต่างๆ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นบทความเกี่ยวกับบทความและวารสารที่ห้องสมุดแต่ละแห่งบอกรับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากในห้องสมุดของตนไม่มี ก็สามารถติดต่อยืมระหว่างห้องสมุดได้
- 8) ชี้แนะแหล่งสารสนเทศวารสารอิเล็กทรอนิกส์สาขาวิชาต่างๆ ที่มีบนเว็บไซต์พร้อมแนะนำวิธีการใช้ออนไลน์
- 9) บริการแนะนำฐานข้อมูลวารสาร และโปรแกรมการสืบค้น
- 10) ทำรายการเชื่อมโยงทางอิเล็กทรอนิกส์จาก OPAC ไปยังวารสารอิเล็กทรอนิกส์ฉบับเต็มรูป
- 11) เข้าร่วมเป็นสมาชิกให้บริการวารสารระบบเครือข่ายห้องสมุดบนอินเทอร์เน็ต เช่น
โครงการ journal link
- 12) บริการคำถามพบบ่อย (Frequently Asked Questions : FAQ) บนเว็บไซต์
- 13) บริการยืมระหว่างห้องสมุด ตามข้อตกลงความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในประเทศและต่างประเทศ

การบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ให้บริการฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ซึ่งประกอบด้วยฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 2 ฐานข้อมูล คือ Springer Link และ Science Direct และได้เพิ่มจำนวนฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้บริการขึ้นมาเป็นลำดับ

ปัจจุบัน หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ให้บริการ ทั้งที่เป็นฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์บอกรับเป็นสมาชิกและหอสมุดนำมาให้บริการ จำนวน 7 ฐานข้อมูล ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาบอกรับเป็นสมาชิกและหอสมุดนำมาให้บริการ จำนวน 7 ฐานข้อมูล ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายและหอสมุดนำมาให้บริการ จำนวน 1 ฐานข้อมูล และฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่หอสมุดพัฒนาขึ้นเอง โดยรวบรวมวารสารที่หอสมุดบอกรับและนำมาจัดเก็บในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 11 ชื่อเรื่อง (สมบูรณ์ ห่านรัตนสกุล, 2549 ; ศุภวรรณ รัตนมณี, 2548) ตามรายละเอียดดังนี้

1. ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์บอกรับเป็นสมาชิกและหอสมุดนำมาให้บริการ มีจำนวน 7 ฐานข้อมูล ดังนี้

1.1 Aquatic Sciences and Fisheries Abstracts (ASFA)

ฐานข้อมูลบรรณานุกรมและสาระสังเขปจากวารสารทางด้านชีววิทยาและสิ่งแวดล้อมทางน้ำ

1.2 Springer Link

ฐานข้อมูลหนังสือและวารสารทางด้านวิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สิ่งแวดล้อม กฎหมาย เศรษฐศาสตร์

1.3 American Chemical Society (ACS)

ฐานข้อมูลเอกสารเนื้อหาเต็มจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของ American Chemical Society จำนวน 24 ชื่อ

1.4 Blackwell

ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักพิมพ์ Blackwell Publishing ที่ให้ข้อมูลเอกสารฉบับเต็มของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 350 ชื่อทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ การแพทย์ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และเกษตรศาสตร์

1.5 Nature Publication Group

ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ สาขา Nature, Nature Biotechnology, Nature Genetics, Nature Cell Biology, Nature Immunology, Nature Medicine, Nature Neuroscience, Nature Structural Biology, Nature Materials

1.6 HighWire Press

ฐานข้อมูลวารสารเนื้อหาเต็มของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ กายภาพและสังคมศาสตร์

1.7 Institute of Physics

ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ด้านฟิสิกส์ อิเล็กทรอนิกส์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง

2. ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาบอกรับเป็นสมาชิกและ หอสมุดนำมาให้บริการ มีจำนวน 7 ฐานข้อมูล ดังนี้

2.1 Science Direct

ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีข้อมูลตั้งแต่ ค.ศ.1995-ปัจจุบัน ให้ข้อมูลบรรณานุกรมสืบค้น สารบัญของบทความวารสารได้ประมาณ 5,500 ชื่อเรื่อง และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ฉบับเต็ม 1,800 ชื่อเรื่อง

2.2 H.W.Wilson

ฐานข้อมูลสารบัญและเอกสารฉบับเต็มในรูปแบบ HTML และ PDF พร้อมภาพประกอบ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่ปี 1982-ปัจจุบัน รวบรวมจากวารสารมากกว่า 1,600 ชื่อเรื่อง ประกอบด้วย 12 ฐานข้อมูล ดังนี้

2.2.1 Applied Sciences & Technology Full Text

2.2.2 Art Full Text

2.2.3 Biological & Agricultural Index Plus

2.2.4 Business Full Text

2.2.5 Education Full Text

2.2.6 General Science Full Text

2.2.7 Humanities Full Text

2.2.8 Legal Periodicals Full Text

2.2.9 Library Literature & Information Science Full Text

2.2.10 OmniFile Full Text Mega

2.2.11 Readers' Guide Full Text

2.2.12 Social Sciences Full Text

2.3 Academic Search Premier (ASP)

ฐานข้อมูลสหสาขาวิชาทั้งวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วยข้อมูลบรรณานุกรม สาระสังเขป จากวารสาร 8,172 รายชื่อ และเอกสารฉบับเต็ม (full text) จากวารสาร 4,700 รายชื่อ

2.4 ACM Digital Library

บรรณานุกรม สาระสังเขป และเอกสารฉบับเต็มจากสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ของ ACM (Association for computing Machinery) ทั้งวารสาร นิตยสาร รายงานการประชุมวิชาการในสาขา วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาการคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2.5 LexisNexis

ฐานข้อมูลด้านกฎหมาย บริหารธุรกิจ การเงินการธนาคาร การตลาด วิทยาศาสตร์การแพทย์ และข้อมูลอ้างอิงทั่วไป จากวารสาร หนังสือพิมพ์ สถิติ รายการวิทยุโทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ จำนวนมากกว่า 36,000 แหล่งรายการ ในรูปแบบบรรณานุกรม สาระสังเขปและเอกสารฉบับเต็ม สามารถค้นหาข้อมูลข่าวย้อนหลังได้มากกว่า 20 ปี

2.6 Web of Science

ฐานข้อมูลที่ประกอบด้วยบรรณานุกรมและสาระสังเขปในทุกสาขาวิชา โดยจะคัดเลือกเฉพาะ ข้อมูลจากวารสารหลักของสาขาวิชาประกอบด้วย 3 ฐานข้อมูลใหญ่ๆ คือ Science Citation Index, Social Science Citation Index, Art & Humanities Citation Index มากกว่า 8,500 รายชื่อ ให้ข้อมูลมากกว่า 1 ล้านรายการ ตั้งแต่ปี 2001- 2005

2.7 IEEE/IEE Electronic Library

ฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็มจากสิ่งพิมพ์ ได้แก่ วารสาร รายงานการประชุม และเอกสาร มาตรฐาน ที่จัดพิมพ์โดย The Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) และ Institution of Electrical Engineers (IEE) ในสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น Computer Science, Acoustics, Aerospace Applied, Physics Biomedical Engineering, Industrial Engineering, Nuclear Science and Technology, Optics, Remote Sensing, Transportation ซึ่งมีจำนวน มากกว่า 12,000 แหล่งรายการ

3. ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายและหอบสมุดนำมาให้บริการ จำนวน 1 ฐานข้อมูล คือ Education Resources Information Center (ERIC) เป็นฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ให้ข้อมูล

เอกสารฉบับเต็มของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในสาขาศึกษาศาสตร์ กว่า 107,000 รายชื่อ ข้อมูลตั้งแต่ปี 1993-2004

4. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่หอสมุดพัฒนาขึ้นเอง โดยรวบรวมวารสารที่หอสมุดบอกรับและนำมาจัดเก็บในรูปแบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันมีจำนวน 11 ชื่อเรื่อง ดังนี้ วารสารการประมง อิเล็กทรอนิกส์ วารสารวิทยบริการ วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ข่าวสารห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วารสารคณิตศาสตร์ วารสารบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รัฐสภาสาร วารสารบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข. สานปฏิรูป วารสารพัฒนาชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ วารสารรัฐสมิเล ซึ่งจำนวนวารสารจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในอนาคต หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้มีการวางเป้าหมายในการดำเนินการให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้และเพื่อให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทั้งในประเทศและต่างประเทศไว้หลายรายการ สามารถจำแนกได้ดังนี้ สภาพการใช้และความต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ สภาพการไม่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ความพึงพอใจในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพการใช้และความต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

1.1 เหตุผลในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

อัมพร ขาวบาง (2547) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงสภาพการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ของอาจารย์สังกัดคณะหรือหน่วยงานเทียบเท่าคณะสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าอาจารย์ร้อยละ 86.82 ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีเหตุผลในการใช้ คือ สามารถค้นหาบทความได้สะดวกโดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปห้องสมุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มะลิวรรณ สุวรรณพฤษย์ (2546) ซึ่งได้ศึกษาถึงสภาพการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า เหตุผลที่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ เพราะวารสารอิเล็กทรอนิกส์มีความทันสมัย มีความสะดวกรวดเร็วในการใช้งาน และยังสอดคล้องกับ

การศึกษาของ วัชรีย์ คุณสนอง (2546) ซึ่งได้ศึกษาถึงการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า คณาจารย์ใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 78.41 มีเหตุผลในการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ เพราะประหยัดเวลาในการค้นหา และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากเว็บ เช่นเดียวกับ การศึกษาของ Eason, Richardson และ Liangzhi (2000) ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้ 8 กลุ่มคือ ผู้ใช้ที่เป็นนักค้นคว้า (searcher) ผู้ใช้ที่มีความกระตือรือร้นในการใช้ (enthusiastic user) ผู้ใช้ที่มีความสนใจเฉพาะด้าน (focused user) ผู้ใช้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา (specialized occasional user) ผู้ใช้ที่มีข้อจำกัดในการใช้ (restricted user) ผู้ใช้ที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ (lost user) ผู้ใช้ที่เป็นนักสำรวจ (exploratory user) และผู้ใช้ที่เข้ามาเป็นครั้งคราว (tourist) ผลจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้มีการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ คือ เนื้อหาทั้งในด้านการนำเสนอ ความตรง ประเด็นและความง่ายในการใช้งาน

นอกจากนี้แล้วผลการศึกษายังสอดคล้องกับรัชฎา ชลารัตน์ (2547) ที่ได้ศึกษาถึงสภาพการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ แพทย์ และนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ พบว่า เหตุผลอันดับแรกที่ใช้ใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ คือ เข้าถึงได้สะดวกและรวดเร็ว เหตุผลในการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์อันดับรองลงมา คือ มีข้อมูลหลากหลายและทันสมัยกว่าข้อมูล ในวารสารรูปแบบสิ่งพิมพ์เช่นเดียวกับ Liew, Foo และ Ramaiah (2000) ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงการ ใช้และความเข้าใจในการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีเหตุผลในการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ คือ มีการเชื่อมโยงและเข้าถึงข้อมูลเพิ่มเติม ได้ มีความ สะดวกในการค้นหาข้อมูล และมีเอกสารที่มีความแพร่หลาย

1.2 วัตถุประสงค์ในการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์

ผลการวิจัยของ รัชฎา ชลารัตน์ (2547) พบว่าวัตถุประสงค์ในการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ของ อาจารย์ และแพทย์ คือ เพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ ในขณะที่กลุ่มนักศึกษาแพทย์มี วัตถุประสงค์ในการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อทำรายงาน/การบ้าน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ เสาวนีย์ ศิริบำรุงสุข (2546) ซึ่งพบว่าอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่วนใหญ่ใช้ฐานข้อมูล วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Science Direct เพื่อสืบค้นข้อมูลสำหรับงานวิจัย ส่วนนักศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใช้ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ Science Direct เพื่อทำวิทยานิพนธ์ และทำรายงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร ขาวบาง (2547) ที่พบว่าอาจารย์ มหาวิทยาลัย มหิดล มีวัตถุประสงค์ในการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการวิจัยเช่นเดียวกัน และจากการศึกษาของ ทรงวุฒิ ตรีงวัฒนา (2543) ได้ทำการศึกษาถึงสภาพการใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ของคณาจารย์สาขาวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังพบว่าวัตถุประสงค์ในการใช้อีเมล อิเล็กทรอนิกส์ คือ เพื่อการวิจัย

นอกจากนี้แล้ว ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา (2544) ก็ยังได้ทำการวิจัยการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของคณาจารย์กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าวัตถุประสงค์ในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของคณาจารย์ เพื่อการวิจัยมากกว่าการสอนแต่จากการศึกษาของ มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ (2546) และการศึกษาของ Bar-Ilan, Peritz และ Wolman (2003) ซึ่งได้ทำการสำรวจวัตถุประสงค์ในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บของนักวิชาการมหาวิทยาลัยในอิสราเอล พบว่า วัตถุประสงค์ที่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น เพื่อใช้ในการสอนและใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าวิจัย

1.3 ความถี่ในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

ในการศึกษาของทรงวุฒิ ตรังวัฒนา (2544) พบว่าคณาจารย์กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความถี่ในการใช้งาน 1-3 ครั้ง/สัปดาห์ และจากการวิจัยถึงความถี่ในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของคณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่ามีความถี่ในการใช้งาน 1-3 ครั้ง/สัปดาห์เช่นเดียวกัน (ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา, 2543) ในขณะที่คณาจารย์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีความถี่ในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ (วัชรีย์ คุณสนอง, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเอกชน ในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่รวมถึงวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งพบว่ามีค่าความถี่ในการใช้งาน 1-2 ครั้ง/สัปดาห์เช่นกัน (แสงเดือน ผ่องพุด, 2542)

นอกจากนี้ รัชฎา ชลารัตน์ (2547) ยังได้พบว่า ทั้งอาจารย์ และนักศึกษาแพทย์ มีความถี่เฉลี่ยในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ คือ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ ซึ่งต่างจากผลการวิจัยของ Rusch-Feja และ Siebeky (1999) ที่ศึกษาถึงการ ใช้และการยอมรับวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของนักวิทยาศาสตร์ อาจารย์พิเศษ และนักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาชีวการแพทย์ เคมีกายภาพ มนุษยศาสตร์ของ Max Planck Society ผลจากการศึกษาพบว่า มีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์เป็นประจำ 2 สัปดาห์/ครั้ง

1.4 ช่วงเวลาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

เสาวนีย์ สิริบำรุงสุข (2546) พบว่าช่วงเวลาในการใช้งานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ScienceDirect มากที่สุดของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์ คือ ช่วงเวลา 16.00-22.00 น. ในขณะที่ช่วงเวลาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามบ่อบที่สุด คือ เวลา 16.00-24.00 น. (มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ, 2546) นอกจากนี้ รัชฎา ชลารัตน์ (2547) ยังได้พบว่า ช่วงเวลาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ และนักศึกษาแพทย์ คือ ช่วง 16.30-21.00 น.

1.5 ระยะเวลาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

อัมพร ขาวบาง (2547) พบว่า ระยะเวลาเฉลี่ยในการเข้าใช้ของอาจารย์ คือ 1-2 ชั่วโมง/ครั้ง และจากการศึกษาของ เสาวนีย์ ศิริบำรุงสุข (2546) พบว่า ระยะเวลาที่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์ โดยเฉลี่ยมากกว่า 1 ชั่วโมงต่อครั้ง ในขณะที่การศึกษาของ มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ (2546) และรัชฎา ชลรัตน์ (2547) พบว่าอาจารย์มีระยะเวลาในการใช้งาน 1 ชั่วโมง/ครั้งเช่นเดียวกัน

1.6 สถานที่ที่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

จากการศึกษาของทรงวุฒิ ตรังวัฒนา (2544) อัมพร ขาวบาง (2547) มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ (2546) วัชรีย์ คุณสนอง (2546) รัชฎา ชลรัตน์ (2547) และ Bar-Ilan, Peritz และ Wolman (2003) ได้ผลการศึกษาสอดคล้องกัน คือ สถานที่ที่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ คือ ที่ทำงาน ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของเสาวนีย์ ศิริบำรุงสุข (2546) ที่ได้พบว่าสถานที่ที่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ คือ คณะ/ภาควิชา

1.7 วิธีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

รัชฎา ชลรัตน์ (2547) พบว่าอาจารย์ แพทย์ และนักศึกษาแพทย์ มีวิธีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเองมากที่สุด ร้อยละ 54 รองลงมาคือให้บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ห้องสมุดค้นหาให้ ร้อยละ 6 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเสาวนีย์ ศิริบำรุงสุข (2546) ที่พบว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์ มีวิธีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเองมากที่สุด

1.8 การเรียนรู้วิธีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ (2546) พบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้รับการเรียนรู้วิธีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์จากเพื่อนร่วมวิชาชีพมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา (2543) ที่พบว่า คณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการคำแนะนำถึงวิธีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์จากเพื่อนร่วมงานมากที่สุด และจากการศึกษาของ แสงเดือน ผ่องพฤษ (2542) พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเอกชน ได้มีวิธีการเรียนรู้ทักษะในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่รวมถึงวารสารอิเล็กทรอนิกส์จากเพื่อน ซึ่งมีความขัดแย้งกับการศึกษาของ รัชฎา ชลรัตน์ (2547) ที่พบว่าอาจารย์ แพทย์ และนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มีการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เสาวนีย์ ศิริบำรุงสุข (2546) ซึ่งพบว่า นักศึกษาและอาจารย์ มีวิธีการเรียนรู้การใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเองเช่นกัน

ในขณะที่ อัมพร ขาวบาง (2547) พบว่า อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหิดล เรียนรู้วิธีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์จากการมีประสบการณ์ในการใช้หรือค้นฐานข้อมูลอื่นๆ

1.9 วิธีการอ่านวารสารอิเล็กทรอนิกส์

อัมพร ขาวบาง (2547) พบว่า อาจารย์ ใช้วิธีการอ่านบทความจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้วิธีอ่านจากเครื่องคอมพิวเตอร์แต่พิมพ์ผลเฉพาะส่วนสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ รัชฎา ชลรัตน์ (2547) ซึ่งพบว่าอาจารย์ แพทย์ และนักศึกษาแพทย์ มีวิธีการอ่านจากหน้าจอทันที และยังคงสอดคล้องกับ มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ (2546) ซึ่งพบว่าอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีวิธีการอ่านวารสารอิเล็กทรอนิกส์จากหน้าจอทันทีเช่นกัน ในขณะที่ ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา (2543) กลับพบว่าคณาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้วิธีการอ่าน โดยพิมพ์เนื้อหาของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ออกมาอ่าน

1.10 แหล่งบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์

เทพิน จิรเดชะ (2545) ได้ศึกษาถึงการใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์สาขาอาหารและโภชนาการของอาจารย์ นักวิจัย ในสถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ทางสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดลบอกรับเป็นสมาชิก ร้อยละ 85.7 และใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์จากภายนอกซึ่งเป็นแหล่งบริการฟรี ร้อยละ 64.3 ส่วนนักวิจัยใช้อีวารสารที่ทางสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดลบอกรับเป็นสมาชิก ร้อยละ 75.0 และใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์ภายนอกซึ่งเป็นแหล่งบริการฟรี ร้อยละ 68.8 ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา (2544) พบว่า คณาจารย์ใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์จากทั้งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ เว็บไซต์ของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแหล่งบริการภายนอก ได้แก่ เว็บไซต์ที่มีให้บริการฟรี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัมพร ขาวบาง (2547) พบว่า อาจารย์ ใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์ทั้งจากที่จัดให้บริการอยู่บนเว็บไซต์ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล และจากแหล่งอื่นๆ นอกเหนือจากที่ให้บริการบนเว็บไซต์ของสำนักหอสมุด โดยอาจารย์ส่วนใหญ่ที่ใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดให้บริการบนเว็บไซต์ของสำนักหอสมุดนั้นมีเหตุผลในการใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์ คือ สำนักหอสมุดจัดให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในชื่อที่ตรงตามความต้องการเป็นบางส่วน และทราบว่า สำนักหอสมุดมีบริการวารสารดังกล่าวจากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย ส่วนอาจารย์ที่ใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์จากแหล่งอื่นๆ มีเหตุผลว่า จำนวนรายชื่อวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ทางสำนักหอสมุดจัดให้บริการมีจำนวนไม่เพียงพอกับความ ต้องการทราบแหล่งที่ให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์จากแหล่ง

ดังกล่าว จากการเข้าใช้โปรแกรมค้นหา (search engine) และเข้าใช้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์จากแหล่งดังกล่าว โดยใช้วิธีการเข้าไปในเว็บไซต์ที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

1.11 ความต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ (2546) พบว่า อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อติดตามความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหว โดยทั่วไปเกี่ยวกับการสอน และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในสาขาที่สอนตลอดจนสาขาที่เกี่ยวข้อง ต้องการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบข้อมูลออนไลน์ ต้องการความสะดวกรวดเร็วในการค้นหาข้อมูล ต้องการเพิ่ม user license ของวารสาร และต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบฉบับเต็ม (full text) เช่นเดียวกับ ทรงวุฒิ ตรีวัฒนา (2543) พบว่า คณาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความต้องการใช้บทความฉบับเต็มและใช้ในรูปแบบ PDF

นอกจากนี้แล้ว Eason, Richardson และ Liangzhi (2000) ซึ่งได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้ 8 กลุ่ม พบว่าผู้ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์มีความต้องการบริการที่ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้และควรดำเนินการเข้าถึงข้อมูลให้เป็นแบบที่ผู้ใช้มีความเคยชิน และจากการศึกษาถึงการเข้าและความเข้าใจในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า ผู้ใช้มีความต้องการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสามารถในการค้นหาบทความวารสารข้ามไปมาในขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น และมีความสามารถค้นหาเนื้อหาที่อยู่ภายในบทความนั้นได้ (Liew, Foo and Ramaiah, 2000)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้ใช้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่มีเหตุผลในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ คือสามารถค้นหาบทความได้สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาในการค้นหา มีความทันสมัย มีวัตถุประสงค์ในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์วารสารอิเล็กทรอนิกส์วารสารอิเล็กทรอนิกส์วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในกลุ่มอาจารย์ คือเพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการและเพื่อสืบค้นข้อมูลสำหรับงานวิจัย ในขณะที่กลุ่มนักศึกษาใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อค้นหาข้อมูลสำหรับทำวิทยานิพนธ์/รายงาน ด้านความถี่ในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ คือ 1-3 ครั้ง/สัปดาห์ ในช่วงเวลา 16.00-24.00 น. ระยะเวลาในการใช้งาน คือ 1-2 ชั่วโมง/ครั้ง สถานที่ที่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ คือ ที่ทำงาน สำหรับการเรียนรู้วิธีการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ใช้บริการมักจะได้รับคำแนะนำจากเพื่อน ในขณะที่ผู้ใช้บริการบางกลุ่มมีการเรียนรู้วิธีการใช้งานด้วยตนเอง ผู้ใช้บริการมักใช้วิธีการอ่านบทความจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์ด้วยการอ่านจากหน้าจอคอมพิวเตอร์และพิมพ์เฉพาะผลที่ต้องการเท่านั้น โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ใช้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์มักใช้บริการจากแหล่งบริการ 2 แหล่ง คือ เข้าใช้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ทางสำนักหอสมุดจัดให้บริการบนเว็บไซต์ และใช้จากแหล่งภายนอก ในส่วน

ความต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการต้องการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในรูปแบบเต็มและในรูปแบบ PDF และต้องการความสะดวกรวดเร็วในการค้นหาข้อมูลให้เร็วขึ้นกว่าเดิม

2. สภาพการไม่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

เทพิน จิรเดชะ (2545) พบว่า อาจารย์ในสถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ร้อยละ 12.5 ที่ไม่เคยใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ให้เหตุผลว่าไม่รู้จักหรือไม่มีความจำเป็นต้องใช้ และไม่ทราบวิธีใช้ ไม่มีผู้แนะนำ ส่วนนักวิจัยร้อยละ 27.3 ที่ไม่เคยใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เหตุผลว่าไม่ทราบแหล่งให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยและเครือข่าย คอมพิวเตอร์หนาแน่นมีผู้ใช้มาก/ล่าช้า เช่นเดียวกับการศึกษาของ วัชรีย์ คุณสนอง (2546) พบว่า คณาจารย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ร้อยละ 21.59 ที่ไม่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ สาเหตุเพราะว่าไม่ทราบวิธีการใช้และการเข้าถึงวารสารอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งเครือข่ายที่ช้ามากและขัดข้องบ่อยครั้ง ในขณะที่ อัมพร ขาวบาง (2547) พบว่า อาจารย์ร้อยละ 13.18 ไม่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ มีเหตุผลที่ไม่ใช้คือ ไม่สะดวกในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต และอาจารย์ส่วนใหญ่มีความคิดที่จะใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต โดยให้เหตุผลที่จะใช้คือ ค้นหาความได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว

นอกจากนี้ การศึกษาของรัชฎา ชลรัตน์ (2547) พบว่า อาจารย์ร้อยละ 9.91 แพทย์ประจำบ้าน ร้อยละ 1.8 แพทย์ใช้ทุน ร้อยละ 1.8 และนักศึกษาแพทย์ร้อยละ 86.49 เป็นผู้ไม่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ เพราะไม่ทราบวิธีการใช้ ไม่ทราบว่ามีการวารสารอิเล็กทรอนิกส์และไม่สะดวกในการเข้าถึงวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ที่ไม่เคยใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ระบุว่ามีความต้องการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา (2543) พบว่า มีคณาจารย์ จำนวน 118 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 481 คนที่ไม่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เหตุผลว่าอ่านบทคัดย่อ และบทความฉบับเต็มจากวารสารในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์เพียงพอแล้ว และระบุว่าจะใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคตและยอมรับวารสารอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นแหล่งข้อมูลในอนาคต และจากการศึกษาของ Tommey และ Burton (1998) ซึ่งได้ศึกษาถึงการใช้อีวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์จาก 5 คณะของ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในสหราชอาณาจักร (British University) ได้แก่ คณะบริหารธุรกิจ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ พบว่าอาจารย์ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์น้อย โดยให้เหตุผลว่าไม่ทราบว่ามีการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ตนต้องการ แต่ก็มี ความสนใจที่จะใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต และยังพบว่าอาจารย์ในคณะวิทยาศาสตร์และคณะ วิศวกรรมศาสตร์ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าในคณะมนุษยศาสตร์และคณะบริหารธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประเด็นที่ทำให้ผู้ใช้บริการไม่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ คือ การไม่ทราบวิธีใช้ การไม่รู้จักและคิดว่าไม่มีความจำเป็นต้องใช้ ความไม่สะดวกในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และ

เครือข่ายที่หนาแน่นมีผู้ใช้มากทำให้ล่าช้า แต่ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ก็มีความคิดว่าจะใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์เป็นแหล่งข้อมูลในอนาคต

3. ความพึงพอใจในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

เสาวนีย์ ศิริบำรุงสุข (2546) และ Rusch-Feja และ Siebeky (1999) พบผลการวิจัยเช่นเดียวกันคือผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจบริการฐานข้อมูลในประเด็นของความทันสมัยของข้อมูล การเข้าถึงระยะไกล (remote access) และการสืบค้นได้ตลอด 24 ชั่วโมง ในขณะที่ สมร ตาระพันธ์ (2542) ได้ทำการวิจัยถึงการใช้อนุมูลอันคัพเวอร์ของคณาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า คณาจารย์มีความพึงพอใจในการสืบค้น ขั้นตอนการสั่งซื้อ และการส่งบทความจากฐานข้อมูลอันคัพเวอร์ในระดับปานกลาง และเห็นด้วยกับการที่สำนักหอสมุดจะบอกรับฐานข้อมูลนี้และวารสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ควบคู่กันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารหลักของหลักสูตร

ในขณะที่อัมพร ขาวบาง (2547) พบว่า อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหิดล มีความพึงพอใจในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อาจารย์มีความพึงพอใจในด้านคุณลักษณะของวารสารอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี 3 คุณลักษณะที่ได้รับความพึงพอใจในระดับปานกลาง ได้แก่ คุณลักษณะทางเทคนิคต่างๆ บริการบทความฉบับก่อนพิมพ์ (preprint) และมีบริการเตือน (alert service) ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ไปยังผู้อ่านเมื่อมีบทความใหม่ๆออกมา และอาจารย์มีความพึงพอใจในด้านบริการที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักหอสมุดจัดให้ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มี 4 ข้อที่ได้รับความพึงพอใจในระดับน้อย ได้แก่ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักหอสมุดจัดหามาให้ทดลองใช้ในเมนู free&trial database ครอบคลุมสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดจัดหาวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาให้ทดลองใช้ในเมนู free&trial database อย่างสม่ำเสมอ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับวารสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้แผ่นพับ/คู่มือการใช้และป้ายประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้ Morse และ Chintworth (2000) ได้เปรียบเทียบการใช้วารสารฉบับพิมพ์กับวารสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้วารสารในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในทั้งสองรูปแบบ คือ ทั้งวารสารฉบับพิมพ์และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ พบว่ามีผู้ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าวารสารฉบับพิมพ์ถึง 6 เท่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการมีความชอบและพึงพอใจวารสารอิเล็กทรอนิกส์มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวารสารอิเล็กทรอนิกส์มีความสามารถเชื่อมโยงจากฐานข้อมูลไปยังบทความฉบับเต็มได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Bar-Ilan, Peritz และ Wolman (2003) ซึ่งพบว่า ผู้ใช้บริการร้อยละ 72.4

มีความพึงพอใจในการใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีให้บริการ และมีความชอบและพึงพอใจวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่ารูปแบบสิ่งพิมพ์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในระดับมาก ในประเด็นความทันสมัยของข้อมูล การเข้าถึงระยะไกล การสืบค้นได้ตลอด 24 ชั่วโมง คุณลักษณะทางเทคนิคต่างๆของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ และด้านบริการที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนความพึงพอใจในระดับน้อย คือ ประเด็นในด้านการจัดหารวารสารอิเล็กทรอนิกส์มาให้บริการในสำนักหอสมุด ครอบคลุมสาขาวิชาที่เปิดสอน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับวารสารอิเล็กทรอนิกส์

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์

วัชรีย์ คุณสนอง (2546) พบว่าปัญหาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของคณาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา คือ ประสบปัญหาในด้านวารสารอิเล็กทรอนิกส์มีจำนวนน้อย และไม่ตรงตามสาขาวิชาที่ต้องการ ตลอดจนปัญหาระบบเครือข่ายที่ช้าและขัดข้องบ่อย ซึ่งสอดคล้องกับ การวิจัยของ มะลิวรรณ สุวรรณพฤกษ์ (2546) ที่พบว่าปัญหาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คือระบบเครือข่ายเข้าใช้อินเทอร์เน็ตช้า และอาจารย์ได้มีข้อเสนอแนะ คือ หอสมุดควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ควรจัดอบรมการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่างๆให้กับผู้ใช้ ควรปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วในการเปิดอ่านและดาวน์โหลดวารสารอิเล็กทรอนิกส์ เช่นเดียวกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่พบปัญหาในการดาวน์โหลดข้อมูลได้ช้า และมีข้อเสนอแนะ คือต้องการให้มหาวิทยาลัยเพิ่มความเร็วยระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (เสาวนีย์ ศิริบำรุงสุข, 2546) และผลการวิจัยนี้ก็ยิ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทรงวุฒิ ตรังวัฒนา (2544) ที่พบว่า ปัญหาในการใช้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของคณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ใช้หนาแน่น มีผู้ใช้มากเสียเวลาในการรอคอย และยังประสบปัญหาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ในด้านความเมื่อยล้าและปวดตาในการดูจากหน้าจอคอมพิวเตอร์ และปัญหาจำนวนเล่มที่อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทำให้ไม่สามารถย้อนไปดูฉบับเก่าได้ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทพิน จิรคุณเตชะ (2545) ที่พบว่า ปัญหาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ นักวิจัย ในสถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล คือ เครื่องคอมพิวเตอร์มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์หนาแน่น มีผู้ใช้จำนวนมากเสียเวลาคอยอีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว Day และ Ray (1998) ได้ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคหลักในการใช้งาน คือ เวลาในการเข้าใช้และเครื่องรับปลายทางที่มีจำกัด และการขาดแคลนทักษะการค้นคืนสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของรัชฎา ชลารัตน์ (2547) ได้ทำการวิจัยและพบว่าปัญหาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ แพทย์ นักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คือ ปัญหาเรื่องบทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ไม่ตรงกับความต้องการ ปัญหาเรื่องการสืบค้นข้อมูล การขาดทักษะในการสืบค้นข้อมูลจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาเรื่องเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ ทำให้ต้องรอนาน ปัญหาเรื่องเครือข่ายที่ให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์มีความล่าช้าในการสืบค้นข้อมูล ปัญหาการบริการของห้องสมุดในเรื่องความไม่สะดวกทางเทคนิคในการสืบค้น เช่น ไม่ทราบรหัสผ่านของวารสารอิเล็กทรอนิกส์และการขาดการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์อีกด้วย และจากการศึกษาถึงปัญหาในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์ สาขาวิทยาศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหิดลนั้น พบว่ามีปัญหาในเรื่องดังกล่าวเช่นเดียวกัน อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหิดล จึงมีความคิดเห็นว่ารูปแบบวารสารที่จัดให้บริการควรให้มีวารสารฉบับพิมพ์ควบคู่กันไป ควรรวบรวมและจัดให้มีการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ที่ให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือแบบที่ให้ทดลองใช้ไว้บนเว็บไซต์ของสำนักหอสมุด และควรมีการจำแนกให้ทราบว่าในแต่ละสาขาวิชา มีรายชื่อวารสารอิเล็กทรอนิกส์ใดบ้างที่เกี่ยวข้องไว้บนเว็บไซต์ของสำนักหอสมุด (อัมพร ขาวบาง, 2547)

นอกจากข้อเสนอแนะดังกล่าวมาแล้วนั้น Collins และ Berge (1999) ยังได้มีการศึกษาและพบข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า แม้ว่าวารสารอิเล็กทรอนิกส์จะมีความสิ้นเปลืองที่น้อยกว่า เข้าถึงได้ง่ายกว่าประหยัดเวลากว่าวารสารรูปแบบสิ่งพิมพ์ แต่ก็ไม่สามารถแข่งขันวารสารรูปแบบสิ่งพิมพ์ได้ ถ้าหากเนื้อหาวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ให้บริการนั้นไม่มีคุณภาพในระดับสูง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัญหาที่ผู้ใช้บริการประสบ คือ วารสารอิเล็กทรอนิกส์มีจำนวนน้อยไม่ตรงตามสาขาที่ต้องการ ระบบเครือข่ายที่ช้าและขัดข้องบ่อย ความเมื่อยล้าและปวดตาในการอ่านจากจอคอมพิวเตอร์ จำนวนเล่มไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้ไม่สามารถอ่านฉบับเก่าได้ การขาดทักษะในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีไม่เพียงพอ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ควรจัดอบรมการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ปรับปรุงระบบเครือข่ายให้เร็วขึ้น ควรให้บริการวารสารฉบับพิมพ์ควบคู่กันไป ควรจำแนกรายชื่อวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละสาขาบนเว็บไซต์ของหอสมุด ควรมีการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ที่ให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์แบบไม่เสียค่าใช้จ่าย

จากการศึกษาแนวคิดเชิงองค์ความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าสถานภาพของผู้ใช้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความหลากหลาย อันได้แก่ กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี ระดับบัณฑิตศึกษากลุ่มอาจารย์ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มนักวิจัย ล้วนแต่มีพฤติกรรมการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ สภาพการไม่ใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ความพึงพอใจในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ และปัญหาและ

ข้อเสนอแนะในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจเลือกศึกษาเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มอาจารย์ ซึ่งเป็นผู้ให้บริการโดยส่วนใหญ่ของฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีและเป็นกลุ่มที่มีคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้และเพิ่มเติมคุณลักษณะเฉพาะที่ใช้เป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งได้มาจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ กลุ่มนักศึกษา ได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา ระดับที่ศึกษา กลุ่มสาขาวิชา วัตถุประสงค์ในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ความรู้และประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ และความรู้และประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ต และกลุ่มอาจารย์ ได้แก่ อายุ วุฒิ การศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในการสอน กลุ่มสาขาวิชา วัตถุประสงค์ในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ความรู้และประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ และความรู้และประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ต

สำหรับตัวแปรตามนั้น จากการศึกษาแนวคิดเชิงองค์ความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้มีแนวคิดว่า ความพึงพอใจในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ และปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นล้วนเป็นความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่มีต่อการจัดการในการให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ทั้งสิ้น ผู้วิจัยจึงได้ปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมประเด็นที่ทำการศึกษาเป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่มีต่อการจัดการในการให้บริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งได้แก่ การบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ และการส่งเสริมบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์